

Fakta om krigen i Nord-Norge 1940

General Dietl fikk 350 tonn proviant gjennom Sverige - Tog stod klar for å bringe ham til Holmsund når stillingen ble håpløs

Aftenposten, 24. april 1940

Orlogskaptein E. A. Steen har gjort ferdig fjerde bind av «Norges Sjøkrig 1940—45». Det omfatter Sjøforsvarets kamper og virke i Nord-Norge og er ført frem til den endelige kapitulasjon til lands i juni måned. Det er planlagt ytterligere tre bind av dette verk. De skal omhandle Sjøforsvarets oppbygging, vekst og virke i Storbritannia m. v. fra krigshandlingenes opphør i Norge i juni 1940 til Tysklands sammenbrudd i mai 1945.

I sitt forord til fjerde bind skriver sjefen for Forsvarets krigshistoriske avdeling, generaløyntnant Ole Berg, at som i tidligere bind er fremstillingen fortellende. Forsvarets krigshistoriske avdeling har ikke sett det som sin oppgave å vurdere og dømme om de disposisjoner som er truffet og deres gjennomføring. Avdelingen har bestrebet seg på å fremstille de faktiske forhold og å legge til rette grunnlaget for senere vurdering og utnyttelse.

Dette fjerde bind rummer de fleste av de mest dramatiske hendelser under krigen i Norge 1940. I Nord-Norge var militære avdelinger mobilisert, eller kunne mobiliseres. Der ble også tyngden av den allierte hjelpen satt inn både til sjøs, til lands og i luften. I Nord-Norge måtte vi ta våre tyngste tap, men det var også der tyske stridskrefter for første gang under den annen verdenskrig ble slått tilbake og kom i en militært sett håpløs stilling. Det er på det rene at general Dietl anså videre kamp nytteløs og ville at hans styrke skulle overgi seg. Men Hitler satte seg rasende imot det og utviklingen på vestfronten reddet situasjonen for ham.

Slik som krigshistorien 1940 er fremstillet er den etterhånden blitt så voluminøs at den nesten ikke er til å lese for alminnelige mennesker, men nettopp ved sin rikdom av detaljer har den naturligvis sin store verdi for de historikere som en gang i tiden skal komme med en kritisk vurdering av det som skjedde i 1940. Til sjøs skjedde det imidlertid så meget at orlogskaptein Steen i langt mindre grad enn sine kolleger til lands «tersker langhalm». I særlig grad gjelder dette fjerde bind som er meget interessant å lese også hvis man ser på det som en vanlig fortelling og ikke et høytidelig historisk verk.

forbindelse gjennom Sverige og til og med telefonsamband med den tyske overkommando i Oslo. Dette var en vesentlig bedring av hans stilling fordi han nå kunne få forsyninger via Sverige, tildels også noen forsterkninger av personell kamouflert som Røde Kors-personell. Etterat jernbanen var kommet på tyske hender, fremsatte den tyske regjering (16. april) krav til den svenske regjering om å få sende forsyninger av klær, proviant, medikamenter og forbindingsaker til general Dietls gruppe i Narvik gjennom Sverige. 17. april gav Sverige tyskerne tillatelse til «en transittering av humanitær karakter». Og dagen etter gav Sverige også tillatelse til å sende omtrent 40 mann Røde Kors-personell med svenske jernbaner til Narvik. Alt neste dag (19. april) kom den første tyske transitteringstransporten til Trälleborg. Den omfattet 34 jernbanevogner med 25 tonn medikamenter og annet sanitetsmaterieil, 20 tonn bekledningsgjensstander og 350 tonn proviant. Situasjonen ble også til en viss grad lettere for tyskerne i Narvik, ved at de fikk tillatelse til å sende personell fra Narvik gjennom Sverige til Tyskland. Den første transporten tallet 514 mann. Dette personellet bestod i alt vesentlig av besetningene på de tyske handelsskipene som var blitt senket på Narvik havn, og av marine-spesialister som den tyske sjøkrigsledelse fant det ønskelig å få sendt tilbake til Tyskland.

Da Dietls stilling i de første dager av juni ble håpløs og general Fleischner var kommet så langt som til å gi direktiv for sluttkampen mot de tyske stillinger ved Bjørnefjell, bad tyskerne den svenske regjering om å holde jernbanematerieil rede for eventuelt å kunne transportere den tyske styrken fra riksgrensen til Holmsund ved Den botniske bukt. Dette gikk svenskene med på. Alle våpen skulle dog etterlates på norsk grunn. I Holmsund skulle tyskerne gå ombord på tyske skip for å bli transportert tilbake til Tyskland. Fra slutten av mai til krigens slutt i Nord-Norge stod fire jernbanetog nær riksgrensen klar til å bringe Dietls gruppe til Holmsund.

Beretningen om kampene i Nord-Norge forteller meget om vilje til å gjøre det beste ut av situasjonen med utilstrekkelige midler, men gir også beviser for hvorledes besetninger demoraliseres når de må anse seg som forsvarsløse overfor fienden fordi de ikke har moderne våpen å møte ham med. En fortelling om det første er den frivillige styrken på 100 mann under løytnant C. A. Carlsen som ved et kup tok de tyske trålerne «München» og «Malangen» så fort at tyskerne ikke fikk tid til å utføre forberedt sprengning. Demoraliseringen viste seg eksempelvis da mange på «Haug

3» var uvillig til å ta fartøyet til Torshavn.

Et av de oppmuntrende kapitler er beretningen om hvorledes den lille gruppen tilhørende Marinens Flyvåpen klarte å holde sine fly i luften og utføre en mengde operasjoner uten å miste et eneste fly ved havari. Meldetjenesten, som fungerte meget godt så å si under alle forhold, kommer også godt frem i boken.

Det skal bli interessant å lese om oppbyggingen av styrkene i Storbritannia og de stadig hardere slag som Marinen etterhvert kunne rette mot landets fiender.

L. B.

Det var nokså beskjedne militære styrker de norske myndigheter hadde til rådighet da krigen kom i april-dagene 1940, men i Distriktskommandoen i Nord-Norge fulgte de utviklingen nøye og gjorde de forberedelser som var mulige uten ordre fra høyeste hold. Som det heter i den nøkternt fortellende distriktskommandoen i Nord-Norge fremstilling: «På grunn av den truende videre ut på kvelden (8. april), Distriktskommandoen ordre om å treffe forberedelser til å mobilisere Alta bataljon og 1. og 2. bataljon av Troms infanteriregiment nr. 16. Etter de mottatte meldingene var både Divisjonssjefen og Distriktskommandosjefen på det rene med at situasjonen var høyst alvorlig. Det virket derfor uforståelig for personellet ved Distriktskommandoen da den kl. 21.25 fikk følgende meddelelse fra enerastaben: «Det kommer ingen beskjed om ytterligere innkalling inatt. Eventuell innkalling vil ikke bli bestemt før imorgen, idet Regjeringen ikke vil fatte beslutning før.» Til tross for denne beroligende meddelelsen ble personellet ved Distriktskommandoen engere stab sittende på kontoret videre utover kvelden.

Vi kjenner jo alle hovedtrekkene i det som skjedde idet tyskerne satte inn sitt angrep mot Norge og det er neppe nødvendig å ta dem opp igjen. Et punkt som det har gått mange rykter om gjennom årene er hvilken karakter og hvilket omfang den hjelp hadde som Dietl fikk gjennom Sverige. Hans tropper hadde ved å besette jernbanen fått både jernbane- og telegraf-

